

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

Факультет історії та філософії

Кафедра археології та етнології України

Д и п л о м н а р о б о т а

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему: «**Порівняльний аналіз зимових свят українців**

Бессарабії і Буковини»

«Comparative analysis of winter feasts of Ukrainians of Bessarabia and Bukovyna»

Виконала: студентка денної форми навчання
спеціальності 032 Історія та археологія
Крет Надія Іванівна

Керівник к.і.н., доц. Петрова Н.О. _____

Рецензент викл. Чепіженко В.В.

Рекомендовано до захисту:

Протокол засідання кафедри

№ __ від _____ 2018 р.

Захищено на засіданні ЕК № 1

протокол № __ від _____ 2018 р.

Оцінка _____ / _____ / _____
(за національною шкалою, шкалою ECTS, бали)

Завідувач кафедри

Голова ЕК

(підпис)

Сминтина О.В.
(прізвище, ініціали)

(підпис)

Сминтина О. В.
(прізвище, ініціали)

Одеса – 2018

ЗМІСТ

Вступ.....	3
Розділ 1. Історіографія дослідження календарної обрядовості українців...	8
Розділ 2. Опис зимового циклу святкувань українців Буковини та Бессарабії.....	30
Розділ 3. Порівняльний аспект атрибутивно-символічного комплексу та міжетнічна взаємодія у обрядовості зимового циклу свят українців Буковини та Бессарабії.....	63
Висновки.....	90
Список джерел та літератури.....	95
Додатки.....	1-10

ВСТУП

Календарні свята й обряди українців, що сформувалися впродовж тисячоліття являють собою складний обрядовий комплекс, що зокрема включав фольклорний комплекс, в якому поєднано раціональний досвід попередніх поколінь з релігійно-магічними віруваннями, високо естетичні традиції та пережиткові звичаї. Саме тому духовну культуру українського суспільства неможливо уявити без низки різноманітних звичаїв та обрядів, які в свою чергу відіграють важливу роль у світогляді та віруваннях.

Відповідно до ритму змін пір року, в українців Буковини та Бессарабії сформувалася система календарного відзначення ритмів змін у природі, які супроводжуються певними святами та обрядами. Не лишились поза увагою української духовної культури і астрономічні ритми, адже визначальні свята встановлені саме на час рівнодення чи сонцестояння. Календарно-обрядові свята – це своєрідна книга мудрості, яка тривалий час напрацьовувалась нашими пращурами, які на основі власних спостережень за ритмами змін природи, вегетацією рослин та скотарським циклом регулювали трудову діяльність.

Саме в календарній обрядовості загалом, а в зимовому календарному циклі зокрема, втілились найважливіші риси економічного і соціального життя, психологія та моральні засади багатонаціонального населення України, що формувались протягом багатьох століть і тисячоліть.

Календарна обрядовість українців пройшла складний шлях розвитку, а назву отримала через зв'язок з календарними циклами, від яких залежало формування побуту наших пращурів. Через свою пов'язаність з різними видами господарських робіт, її називають аграрною чи трудовою, яка пов'язувалась з вегетаційним роком. Сучасний народний календар склався на основі християнських свят та обрядів з доповненням прадавніми обрядовими елементами.

Однак, календарна обрядовість має безліч локальних варіацій взагалі, а зимовий цикл святкувань зокрема. Але спільним є те, що кожна пора має свою важливу дату – кульмінаційну точку, до якої було приурочено народні звичаї та обряди річного циклу.

Календарна обрядовість відбила основні прагнення людини: забезпечити високий урожай та приплід худоби, відвести усіляке зло та негаразди, передбачити майбутнє та позитивно вплинути на нього. Таким чином, календарні свята і обряди зимового циклу були тим чинником, який задовольняв духовні й естетичні потреби, в яких проявлялися вірування українців, їх світогляд, почуття, гостинність.

Актуальність теми дослідження - в українців протягом століть сформувалась чітка і багата система календарних звичаїв та обрядів, які в основних рисах схожі між собою у різних регіонах України. Разом з цим у різних історико-етнографічних регіонах відзначається багато специфічних елементів святково-новорічного циклу обрядодій. Взагалі дослідження зимового циклу календарних свят є актуальним у світлі завдань української етнологічної науки.

Мета даного дослідження полягає у спробі виявлення регіональних особливостей у процесі відзначення святково-новорічного циклу календарно обрядових свят, визначити типологію святкувань даного циклу, та спробувати дослідити трансформацію окремих аспектів та складових свят зимового циклу регіонів, що входять в один широкий ареал етнокультурної зони українсько-східнороманського пограниччя.

У дипломній роботі для вирішення поставлені наступні **завдання**:

- охарактеризувати джерела, за якими досліджувалась календарна обрядовість, та історіографічний матеріал, що нагромадився більш ніж за сторічний період;
- провести аналіз наявної джерельної бази про календарні свята і обряди зимового циклу;

- визначити ступінь дослідження календарної обрядовості зимового циклу святкувань у різних регіонах України;
- висвітлити структуру календарних свят зимового циклу та їх символіку;
- спробувати охарактеризувати основні мотиви зимового календарного періоду;
- спробувати виділити спільні риси та специфічні особливості у ході зимового святково-обрядового циклу в регіонах, що досліджуються;
- з'ясувати місце та роль фольклорних елементів у обрядовості зимового циклу (колядки, щедрівки);
- спроба дослідити міжетнічну культурну взаємодію в зимовому циклі календарних свят та обрядів, зокрема форми її проявів на прикладі взаємовпливів та нашарувань обрядовості українців, молдован, румун у Буковині та полікультурного населення Бессарабії.

Об'єкт дослідження – населення України в процесі святкування календарних свят зимового циклу.

Предмет дослідження – календарні свята і обряди зимового циклу, структурні компоненти календарних звичаїв та обрядів їх регіональні особливості та трансформація.

Хронологічні межі дослідження сягають другої половини ХІХ- початку ХХІ ст. Саме друга половина ХІХ ст. була часом широкого функціонування традиційних календарних свят і обрядів у районах Буковини та Бессарабії. У ХХ ст. під впливом історичних та соціально-економічних умов відбулись суттєві зміни як у змісті, так і у формах проведення календарних свят українцями. На початку ХХІ ст. більшість традиційних календарних свят та обрядів трансформувались або зникли з обрядової культури українців Буковини та Бессарабії.

Географічні межі дослідження визначені межами історико-етнографічних регіонів Буковини та Бессарабії, що виділяються своїми

природно-географічними, соціально-економічними умовами та культурним розвитком населення. З метою дослідження та окреслення загальних рис й регіональних контекстів у зимовому святково-обрядовому календарному циклі.

Відповідно до мети і завдань у дипломній роботі використано загальнонаукові методи:

- порівняльно-історичний базується на вивченні особливостей локальної календарної обрядовості в процесі порівняння з загальноукраїнськими традиційними варіантами обрядовості, за якого з'являється можливість для пояснення тих чи інших обрядових дій;
- історико-типологічний, що передбачає виділення певних типів явищ на підставі властивих їм загальних ознак;
- описовий, що передбачає викладення даних та подання характеристик певних обрядових дій у джерелах та історіографії;
- структурного аналізу для визначання структурних складових свят;
- реконструкції за якого з'являється можливість відтворення тих чи інших звичаїв та обрядів зимового циклу.

У даному дослідженні мною було використано джерельну базу яка ґрунтується на матеріалах авторів, що досліджують календарну обрядовість українців взагалі, та зимового обрядового циклу зокрема, як у загальноукраїнському контексті так і у суто локальному, використано літературу авторів-емігрантів. Разом із цим в даній роботі використовуються архівні матеріали з колекції П.Т.Маркушевського, що зберігаються в Державному архіві Одеської області. Адже матеріали колекції утворюють потужне джерело інформації, що дозволяє використовувати його для різнопланового аналізу та дослідження

У роботі зроблено спробу подати календарну обрядовість у історіографії по регіонам нашої країни та спробу висвітлити спільні й відмінні риси в обрядовості зимового циклу Буковини та Бессарабії. Дослідники у своїх

роботах по даній тематиці, розкривають локальні варіації та пов'язують її з загальноукраїнським обрядовим тлом. Детальніше про це йтиметься у розділах.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

Апробація роботи відбувалась у вигляді доповідей на конференціях та низці публікацій. Зокрема у вигляді виступів на конференціях: щорічній звітній студентській конференції ОНУ імені І. І. Мечникова. Секція історичних наук. 23-24 квітня 2015 р., Одеса; Четвертій міжнародній науковій конференції «Етнічна культура в глобалізованому світі» – Одеса. 23-25 квітня 2015 р.; П'ятій міжнародній науковій конференції «Етнічна культура в глобалізованому світі» – Одеса. 19-20 листопада 2015 р.; Міжнародній науково-практичній конференції «Ізмаїльський осередок товариства червоного хреста в Україні в контексті історії міжнародного червонохрестного руху» – Одеса. 17-18 квітня 2015 р.; Щорічній звітній студентській конференції ОНУ імені І. І. Мечникова. Секція історичних наук. 20-27 квітня 2016 р., Одеса; Щорічній звітній студентській конференції ОНУ імені І. І. Мечникова. Секція історичних наук. 25-27 квітня 2016 р., Одеса. Одинадцятій Буковинській міжнародній історико-краєзнавчій конференції. Секція етнологія. 20-21 жовтня 2017 р., Чернівці; Щорічній звітній студентській конференції ОНУ імені І. І. Мечникова. Секція історичних наук. 26-27 квітня 2018 р., Одеса; Науковій конференції «Італійська їжа в історії та культурі» 28 листопада 2018 р., Одеса.

За темою дипломної роботи опубліковано 3 статті [58; 59;60] та тези [57] .

Загальна кількість використаних джерел – 7, літератури – 71, додатків –6.

ВИСНОВКИ

Зроблена спроба дослідження регіональних особливостей відзначення святково-новорічного циклу календарно-обрядових свят та визначення типології святкувань даного циклу обрядовості дала можливість визначити ступінь змін та новацій окремих аспектів та складових свят українсько-східнороманського пограниччя.

Отже, проведений аналіз історіографії з теми що нами досліджується, дозволяє зробити наступні висновки: в наукових працях домінували такі напрямки, як: виявлення природи календарних свят відповідно до чого у дослідників існує два погляди на природу календарних свят та обрядів. Один пояснює існування обрядів і звичаїв виключно з позицій солярної (космогонічної) теорії. Другий, із точки зору теорії аграрної (господарської). Але переважає думка, що календарна обрядовість українців Буковини та Бессарабії, як і інших хліборобських народів, є аграрно-магічною, пов'язаною з шануванням сонця, рослинності, предків. Багато дослідників зазначають, що календарна обрядовість увібрала у себе як язичницькі так і християнські риси. Адже, ця система становила найсуттєвішу частину традиційно-побутової культури, оскільки по суті визначала весь розпорядок життя людини протягом року.

Щодо висвітлення в джерелах та ступеню дослідженості то слід зазначити, що духовна культура українців Буковини та Бессарабії впродовж XIX-XXI ст. досліджувалась із різною ступінню. Так маємо потужні дослідження духовної культури Буковини, що висвітлено у роботах Г. Кожолянко, О. Кожолянко, О. Курочкіна, О. Коломийчук. У той же час спостерігаємо, що духовна культура українців Бессарабії вивчена досить фрагментарно, в загальних рисах без системного та ґрунтовного вивчення і в основному відомості про українців краю подавалися поряд з розгорнутим описом та характеристикою чи території, чи іншої етнічної групи. Зокрема,

роботи В. Телеуці, Н. Гаврилук, Л. Антохі, В. Степанова подають інформацію щодо зимового циклу святкувань у регіоні. Змістовними у цьому плані виступають збірки наукових статей Одеського національного університету імені І.І. Мечникова та Ізмаїльського державного гуманітарного університету.

Потужними джерелами вивчення традиційної культури Бессарабії є архівні матеріали фонду Маркушевського, що міститься у Державному архіві в Одеській області та матеріали зібрані у ході етнографічних експедицій Одеського національного факультету у різні райони Одещини.

Структура календарних свят зимового циклу у досліджуваних регіонах має однаковий поділ на передріздвяний цикл (Введення, Андрія, Миколаївські святки), власне різдвяний (Святвечір, Різдво) та після різдвяний цикл (Маланки, Василя, Водохреща, Стрітєння).

Щодо характеристики основних мотивів зимового календарного періоду слід зазначити що спільними мотивами є оновлення природи, сонцестояння, одвічне родинне благополуччя, уславлення хліборобської праці, а разом з впливом християнського віровчення поширеними стали мотиви народження Ісуса Христа.

Щодо виділення спільних та відмінних рис то регіони що досліджуються можна розглядати у широкому сенсі як історико-етнографічні регіони чия своєрідність визначає зона етнокультурних контактів між українцями та представниками інших національностей, що історично скалися в межах регіонів, зокрема з представниками східнороманського населення.

Так, відмінною рисою й особливістю Буковини є те, що більшість населення краю становлять греко-католики, у той самий час як на Бессарабії більшість населення сповідують православ'я, однак це суттєво не впливає на традиційний святково-обрядовий комплекс зимового циклу, адже основні періоди та кульмінаційні дати обох релігійних напрямів співпадають. Адже церкви визначають святкові дати за Юліанським календарем. За статистичними даними 80% населення України є православними християнами. Інші 20%

населення України складають віряни греко-католицької, римо-католицької, а також представники різних протестантських конфесій. Тому в нашій державі греко-католики та протестанти святкують Різдво 7 січня при тому, що як зазначають дослідники вони де-факто визнають правильність Григоріанського календаря, але не хочуть протистояти православної церкві. Істотною особливістю буковинського регіону є й те що серед населення поширене католицизм, що передбачає відзначення Різдва 25 грудня, таким чином значно розширюються термінологічні рамки святкувань різдвяного циклу.

Особливістю бессарабського регіону є відтворення зимових вітальних текстів у вигляді привітань різними мовами тобто поширена практика поздоровлення під час зимових свят на мовах етнічних груп, що населяють певний населений пункт.

Спільними рисами даних регіонів виступає те що передріздвяна обрядовість поступово згасає що простежується у обрядах Введення, Катерини, Андрія. Разом із цим колядки і щедрівки, що зазнавали змін у радянські часи нині складають пласт найбільш відроджуваних у реконструкційному плані.

У дослідженні ми спробували визначити особливості традиційної культури, що перш за все виявляються у територіальному аспекті й зумовлені характером історичного розвитку окремих районів України, не останню роль в формуванні особливостей грають природно-географічні умови та взаємозв'язки з іншими народами. Бессарабія та Буковина входять в один широкий ареал україно-молдовсько-румунського пограниччя, що в свою чергу відносить дані історико-етнографічні області в спільну етнокультурну зону. Також Бессарабія та Буковина мали спільні історичні долі, адже обидва регіони були включені до державних утворень, що безперечно призводило до певних змін у політиці уряду щодо приєднаних територій, і як наслідок лишало відбиток на духовній культурі та зокрема на обрядовості.

Слід зазначити, що обрядовість українців своїм корінням сягає давніх часів і за своєю основою є аграрно-скотарською тобто такою, що пов'язана з трудовою діяльністю населення. А християнське віровчення в свою чергу наклало власний відбиток на давню культуру утворюючи сітку свят, які регламентують життєдіяльність населення. Однак слід зазначити, що християнський літургійний цикл вдало переплітається з давнім народним календарем. Внаслідок цього отримуємо низку свят з подвійним змістом.

Типологічно свята зимового циклу відносяться до такого типу свят, дата святкування яких не змінюється. Відповідно свята відносяться до постійного, неперехідного типу. Також свята можна типологізувати за призначенням, з цього випливає що зимові свята календарного циклу за призначенням орієнтовані на родину, однак окрім родинної орієнтації свята направлені на громаду, що виражається в колядкових та щедрувальних, засівальних обходах односельців з метою привітання відповідними величальними фольклорними текстами.

Однак зимовий цикл календарних святкувань протягом тривалого історичного часу не стояв на місці. Обрядовість даного циклу зазнавала еволюційних та трансформаційних змін, що були обумовлені умовами часу та відповідним етапом розвитку суспільства. Так ми маємо відхід від аграрно-магічного та шлюбно-весільного спрямування низки свят. Адже із загальним піднесенням рівня освіченості сільського населення, популярні у минулому магічні практики а разом з ними і повір'я стають неефективними, чим і зумовлюється недоцільність їх використання.

Отже, основними тенденціями розвитку української календарної обрядовості сьогодні, по-перше, є адаптація до нових умов у зв'язку з кардинальними змінами в соціокультурній сфері і побуті; по-друге – відродження місцевої обрядової автентичності на основі сучасного осмислення старовинних народних вірувань і обрядів.

Календарно обрядові свята зимового періоду населення Буковини та Бессарабії мають дохристиянську основу. Саме через призму календарно обрядових свят зимового циклу простежується повага до пращурів, виховується любов та повага до родичі, сусідів і взагалі до усіх членів громади. Певний час через святково-обрядову звичаєвість приділялась особлива увага головним та допоміжним видам господарської діяльності. Стійким лишається те, що святкування й надалі продовжують супроводжуватися піснями-побажаннями, ігрово-театральними сценками, пригощаннями та комунікацією між поколіннями.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

ДЖЕРЕЛА

Архівні матеріали

1. Державний архів Одеської області, ф. Р-8259 (Колекція П.Т.Маркушевського), оп.1. (Опис справ постійного зберігання за 1952-1994 рр. Матеріали фольклорних експедицій до регіонів України студентів відділення української мови та літератури філологічного факультету ОДУ імені І.І.Мечникова), 26 арк.
2. Державний архів Одеської області, ф. Р-8259, оп. 1, спр. 412 (Зошит з записами фольклору усної народної творчості Львівської області, укладач Войтович Л. М.), 78 арк.
3. Державний архів Одеської області, ф. Р-8259, оп. 1, спр. 440 (Зошит з записами фольклору усної народної творчості, укладач Дращенко Олександр), 55 арк.
4. Державний архів Одеської області, ф. Р-8259, оп. 1, спр. 59 (Зошит з записами фольклору усної народної творчості, укладач Поворознюк З. П.), 78 арк.

Інтерв'ю

5. Іванова Марина Семенівна, 1952 р.н. с. Березине Тарутинського р-ну Одеської області.
6. Пінтяк Зинаїда Миколаївна, 1955 р.н., с. Старосілля Саратського р-ну Одеської області.

7. Пінтяк Штефан Арсенійович, 1949 р.н, с. Старосілля Саратського р-ну Одеської області.

ЛІТЕРАТУРА

8. Антохі Л. Динаміка деяких календарно-обрядових форм (на прикладі весняно-літнього фольклору румун Бессарабії та українців Західного Полісся) / Лариса Антохі // Література. Фольклор. Проблеми поетики. – 2011. – Вип. 35. – С. 89-98.
9. Афанасьев-Чужбинский А. Поездка в Южную Россию / А. Афанасьев-Чужбинский. – СПб., 1861. – 465 с.
10. Берг Л. Бессарабия. Страна, люди, хозяйство / Лев Берг. – Петроград : Огни, 1918. – 244 с.
11. Білоус Л. «Урагул» та Щедрий вечір на теренах українсько-молдовського порубіжжя / Лариса Білоус // Етнокультурні процеси українсько-східнороманського порубіжжя. Одеські етнографічні читання : збірка наукових праць / Колектив авторів. – Одеса : «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова». – 2015. – С. 29-40.
12. Борисенко В. Традиції і життєдіяльність етносу. На матеріалах святково-обрядової культури українців / Валентина Борисенко. – Київ, 2000. – 190 с.
13. Борисенко М. Формування традиції святкування Нового року в Україні (кінець ХІХ – середина ХХ століття) / Мирослав Борисенко // Матеріали до української етнології : збірник наукових праць / Нац. акад. наук України ; Ін-т мистецтвознав. фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського ; Міжнар. асоц. укр. етнологів. – Київ, 2015. – Вип. 14 (17). – С. 14-24.
14. Борлак І. Етнокультурні процеси порубіжжя: гагаузо-болгарсько-молдовська взаємодія в календарній обрядовості гагаузів Буджака / Іванна Борлак, Наталія Петрова // Етнокультурні процеси українсько-

- східнороманського порубіжжя. Одеські етнографічні читання : збірка наукових праць / Колектив авторів. – Одеса : «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова». – 2015. – С. 52– 62.
15. Боян-Гладка С. Елементи синкретизму в календарній обрядовості бойків / Світлана Боян-Гладка // Карпати: людина, етнос, цивілізація. – Івано-Франківськ : Плай, 2014. – Вип. 5. – С. 178-187.
16. Волицька І.В. Театральні елементи в традиційній обрядовості українців Карпат кінця ХІХ – початку ХХ ст. / І.В. Волицька. – Київ : Наукова думка, 1992. – 140 с.
17. Воропай О. Звичаї нашого народу. Зима. Весна. Етнографічний нарис / Олекса Воропай. – Мюнхен : Українське видавництво, 1958. – 310 с.
18. Защук А. Бессарабская область: Материалы для географии и статистики России, собранные офицерами генерального штаба / Александр Защук. – СПб., 1862. – 552 с.
19. Киевская старина : ежемесичный исторический журнал. – Киев : [б. и.], 1882. – Вып. 12.
20. Килимник С. Український рік у народних звичаях в історичному освітленні / Степан Килимник; Передмова Ольга Войценко, М.Л. Боровський. – Вінніпег; Торонто: Український Національний Видавничий Комітет, 1964. – Т.1: Зимовий цикл. – 154 с.
21. Кожолянко Г. Дослідження зимової календарної обрядовості молдаван у другій половині ХХ століття / Георгій Кожолянко // Русин. – 2010. – № 2 (20). – С. 142-144.
22. Кожолянко О. Календарні свята та обряди українців Буковини: семантика і символіка / Олександр Кожолянко. – [вид. 2-ге, зі змінами]. – Чернівці : Друк Арт, 2014. – 384 с.
23. Коломийчук О. Типологія звичаю «полазника» у традиційній зимовій календарній обрядовості бойків: локально-територіальна специфіка //

- Локальна та регіональна специфіка традиційної культури. – Одеса, 2013. – С. 274-285.
24. Колядки і щедрівки / упоряд., вступ. ст. та приміт. М. С. Глушко ; вступ. ст. Р. Ф. Кирчів ; худож. С. І. Іванов. – Київ : Музична Україна, 1991. – 239 с.
25. Коцаренко Т. Збірка українських народних пісень в упорядкуванні Амвросія Метлинського (До 150-річчя від часу видання) // Народна творчість та етнографія. – 2004. – № 6. – С. 43-52.
26. Кувеньова О. Ф. Свята колгоспної України / О. Ф. Кувеньова. – Київ : Знання, 1963. – 40 с.
27. Культура і побут населення України : навч. посіб. для вузів / В. І. Наулко (кер.), Л. Ф. Артюх, В. Ф. Горленко [та ін.] ; [голов. ред. С. В. Головка]. – [вид. 2-ге, допов. та переробл.]. – Київ : Либідь, 1993. – 284 с.
28. Курочкін О. Новорічні свята українців: традиції і сучасність / Олександр Курочкін. – Київ : Наукова думка, 1978. – 192 с.
29. Курочкін О. Українські новорічні обряди: "Коза" і "Маланка": (З історії народних масок) / Олександр Курочкін. – Опішне : Українське народознавство, 1995. – 377 с.
30. Кушнір В. Г. Народознавство Одещини : навч. посібник / В. Г. Кушнір. – Одеса : Гермес, 1998. – 245 с.
31. Кушнір В. Г. Чинники трансформації календарної обрядовості українців Півдня Буджака і Степового Подністров'я / В. Г. Кушнір // Календарна обрядовість у життєдіяльності етносу : зб. наук. праць. – Одеса, 2011. – С. 223-228.
32. Ліманська О. В. Трансформація святкового простору і функції обрядової атрибутики в сучасному святотворенні / О. В. Ліманська // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв : зб. наук. праць / за ред. Даниленка В. Я. – Харків : ХДАДМ, 2007. – № 10. – С. 56-65.
33. Лозко Г. Українське народознавство / Галина Лозко. – [вид. друге]. – Київ, 2004. – 470 с.

34. Маєрчик М. Польові нотатки з експедиції «Буджак-2004» / М. Маєрчик, О. Пригарін // Народна творчість та етнографія. – 2004. – № 6. – С. 121-123.
35. Максимович М. Дні та місяці українського селянина / Михайло Максимович. – Київ : Обереги, 2002. – 189 с.
36. Метлинский А. Народные южнорусские песни / А. Метлинский. – Киев : Университетская типография, 1854. – 474 с.
37. Народні обряди і свята : навчальний посібник / авт.-упоряд. : І. І. Лень. – Запоріжжя : ФОП Зеленкевич Л. П., 2010. – 192 с.
38. Нестеровській П. На съверь Бессарабіи. Путевые точки / П. Нестеровській. – Варшава : Сатурн, 1910. – 207 с.
39. Описание Бессарабской области. Составлено ведомством государственной коллегии иностранных дел надворным советником Павлом Свиньиним, 1816 года, 1-го июля // Записки Одесского общества истории и древностей. – Одесса, 1867. – С. 219-220.
40. Пастух Н. Консервація фольклорної традиції українців на пограниччі (на матеріалах українсько-молдовського порубіжжя) / Надія Пастух // Одеські етнографічні читання. Етнокультура порубіжжя: локально-територіальні особливості : збірка наукових праць / Колектив авторів. – Одеса : «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова», 2014. – С. 317-330.
41. Петрова А. Колекція П.Т. Маркушевського у Державному архіві Одеської області як джерело дослідження духовної культури українців / Анна Петрова, Наталія Петрова // Архів. Історія. Сучасність. – 2016. – Вип. 2. – С. 227-230.
42. Попович Ю. Молдовские новогодние праздники / Ю. Попович. – Кишинев : Штиинца, 1974. – 183 с.
43. Пригаріна Т. Функціонування традиції у святковій обрядодії / Т. Пригаріна // Етнічна історія народів Європи. – 1999. – Вип. 2. – С. 107-110.
44. Протоієрей Серафим Слобідський. Закон Божий / Протоієрей Серафим Слобідський. – Київ, 2005. – 176 с.

45. Скуратівський В. Місяцелік: український народний календар / Василь Скуратівський. – Київ : Мистецтво, 1993. – 207 с.
46. Сокіл Г. Українські обхідні календарно-обрядові пісні: структура, функції, семантика / Ганна Сокіл. – Львів, 2004. – 265 с.
47. Сокіл Г. Християнізація обхідних календарних пісень та обряду в етнокультурній традиції / Ганна Сокіл // Народознавчі зошити. – 2003. – № 1-2. – С. 46-50.
48. Сосенко К. Культурно-історична постать староукраїнських свят Різдва і Щедрого Вечора / Ксенофонт Сосенко. – Київ : СІНТО, 1994. – 344 с.
49. Степанов В. Етнографічне вивчення українського населення Бессарабії ХІХ-початку ХХ сторіччя (історіографічний аспект) : автореф. дис... канд. іст. наук : спец. 07.00.05 «Етнологія» / В'ячеслав Степанов ; Нац. акад. наук України, Ін-т нац. відносин і політол. – К., 1997. – 22 с.
50. Сумцов Н.Ф. Научное изучение колядок и щедривок / Н.Ф. Сумцов. – Киев : тип. А. Давиденко, аренд. Л. Штамом, 1886. – 30 с.
51. Телеуця В. Календарно-обрядова творчість Подунав'я: регіональна специфіка / Валентина Телеуця // Література. Фольклор. Проблеми поетики. – 2011. – Вип. 35. – С. 543-552.
52. Українська етнологія : навчальний посібник / за ред. В. Борисенко. – Київ, 2007. – 400 с.
53. Українське Придунав'я у світлі гуманітарних досліджень: До 75-річчя Ізмаїльського державного гуманітарного університету / [Верховцева І.Г., Запороженко О.В., Кічук Я.В.(керівн. авт. кол.), Колесников А.О.]. – Ізмаїл : СМІЛ, 2015. – 230 с.
54. Український обрядовий фольклор західних земель: Музична антологія / Відп. ред. Г. А. Скрипник ; упоряд. А. І. Іваницький. – Вінниця : Нова книга, 2012. – 624 с.
55. Українці: Свята. Традиції. Звичаї / уклад. І. Коверець. – Донецьк : Альфа-Пресс, 2004. – 304 с.

56. Харчишин О. Обряд «Маланка» та маланкові пісні на україно-молдовському пограниччі / Ольга Харчишин // Одеські етнографічні читання. Етнокультура порубіжжя: локально-територіальні особливості: збірка наукових праць / Колектив авторів. – Одеса : «Одеський національний університет імені І. І. Мечникова», 2014. – С. 388-397.
57. Чернева (Крет) Н. Звичай церемоніального обходу у зимовому циклі свят та супроводжуючий фольклор / Надія Чернева (Крет) // XI Буковинська міжнародна історико-краєзнавча конференція, присвячена 100-річчю Української національної революції : тези доповідей (Чернівці, 20-21 жовтня 2017 р.). – Чернівці : Технодрук, 2017. – С. 160-162.
58. Чернева Н. І. Календарні свята та обряди в сучасному житті українців / Надія Чернева // Матеріали 71-ї звітної навчальної студентської конференції ОНУ імені І.І. Мечникова. Секція: історичні науки (23-24 квітня 2015 р., Одеса). – Одеса, 2015. – С. 89-95.
59. Чернева Н. І. Особливості календарних святкувань в родині та громаді / Надія Чернева // Матеріали 72-ї звітної студентської наукової конференції ОНУ імені І.І. Мечникова. Секція: історичні науки (20-27 квітня 2016р., Одеса). – Одеса, 2016. – С. 141-147.
60. Чернева Н. І. Фольклор зимового календарного циклу спроба семантично-символічного аналізу / Надія Чернева // Матеріали 73-ї звітної студентської наукової конференції ОНУ імені І.І. Мечникова. Секція: історичні науки (25-27 квітня 2017р., Одеса). – Одеса, 2017. – С. 158-164.
61. Чубинский П.П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования : [в 7 т.] / собрал П.П. Чубинский. – СПб. : Типография Киршбаума, 1877. – Том 3. Народный дневник. Обычаи, обряды, поверья и песни по временам года. – 488 с.

62. Чубинский П.П. Труды этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским Русским Географическим Обществом. Юго-Западный отдел. Материалы и исследования : [в 7 т.] / собрал П. П. Чубинский. – СПб., 1872-1878.

Интернет ресурси

63. Гаврилюк Н. Традиционная календарная обрядность населения Левобережного Поднестровья : автореф. дис... канд. ист. Наук : 07.00.07 [Электронний ресурс] / Наталия Гаврилюк. – Музей антропологии и этнографии им. Петра Великого (Кунсткамера) РАН. – Санкт-Петербург, 2015. – 209 с. – Режим доступа : <http://www.dslib.net/etnografia/tradicionnaja-kalendarnaja-obrjadnost-naselenija-levoberezhnogo-podnestrovja.html> (10.10.2018).
64. Гаєвська Т. І. Народна обрядовість в Незалежній Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури» [Електронний ресурс] / Т. І. Гаєвська. – Київ, 2006. – 22 с. – Режим доступа : <http://disser.com.ua/content/250541.html> (10.09.2017).
65. Демидюк В. Свято Катерини: історія свята, традиції ворожіння [Електронний ресурс] / Вікторія Демидюк. – Режим доступа : <http://vsviti.com.ua/ukraine/78381> (28.09.2018).
66. Етнографічний вісник [Електронний ресурс] / Етнографічна комісія Всеукраїнської Академії наук. – Київ : Видавництво АН УРСР, 1925. – Режим доступа : <http://elib.nplu.org/view.html?id=497> (10.11.2018).
67. Кожолянко О. Збереження язичницького світогляду в українців-гуцулів у кінці ХХ – на початку ХХІ століття [Електронний ресурс] / Олександр Кожолянко // Матеріали до української етнології. – 2013. – Вип. 12. – С. 14-17. – Режим доступа : http://nbuv.gov.ua/UJRN/mdue_2013_12_4 (28.11.2018).

68. Курочкін О. Різдвяно-новорічні свята з історичної дистанції у 140 років (шляхами експедиції Павла Чубинського) [Електронний ресурс] / Олександр Курочкін. – Режим доступу : <http://mue.etnolog.org.ua/zmist/2009/26.pdf> (30.09.2018).
69. Курочкін О. Свята й обряди календарного циклу [Електронний ресурс] / Олександр Курочкін // Історичне Прикарпаття. – Режим доступу : <http://www.history.iv-fr.net/article.php?id=710> (21.10.2018).
70. Курочкін О. Україно-молдовська взаємодія у календарній звичаєвості [Електронний ресурс] / Олександр Курочкін // Сокирянщина. – Режим доступу : <http://www.ukrkovcheg.org.ua/> (09.10.2018).
71. Курочкін О. Українські "маланкарі" – східна гілка карпато-балканської карнавальної традиції [Електронний ресурс] / Олександр Курочкін // Електронний архів Національного університету "Києво-Могилянська академія". – Режим доступу : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9883/Kurochkin_Ukrayins%27ki_malankari.pdf (06.12.2017).
72. Мошул: в придунайском селе отметили григорианское Рождество «шаманскими» плясками [Електронний ресурс] // Думская – новости Одессы. – Режим доступу : <https://dumskaya.net/news/yazycheskiy-prazdnik-i-shamanskie-plyaski-v-kato-066730/> (29.11.2018).
73. Пономарьов А. Українська етнографія [Електронний ресурс] / Анатолій Пономарьов. – Режим доступу : <http://ethnography.national.org.ua/book2/lecture20.html> (08.12.2017).
74. Рябков Л. Різдво у Бессарабії на початку ХХ-го ст. [Електронний ресурс] / Леонід Рябков // Сокирянщина. – Режим доступу : <http://www.ukrkovcheg.org.ua/> (25.10.2018).
75. Симоненко Р.Г. Бессарабія [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 1: А-В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України.

- Інститут історії України. – Київ : В-во "Наукова думка", 2003. – 688 с. –
Режим доступу : <http://www.history.org.ua/?termin=Bessarabiya> (01.12.2018).
76. Симоненко Р.Г. Буковина [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 1: А-В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. – Київ : В-во "Наукова думка", 2003. – 688 с. –
Режим доступу : <http://www.history.org.ua/?termin=Bessarabiya> (01.12.2018).
77. Тхоржевська Т. В. Історія дослідження календарно-святкової обрядовості українців (XIX – XX ст.) [Електронний ресурс] / Т. В. Тхоржевська // Наукова бібліотека статей. – Режим доступу : <http://www.stationline.org.ua> (05.12.2017).
78. Українські традиції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://traditions.in.ua/kalendarni-sviata/zymovyi-tsykl/281-1-sichnia-novy-rik> (22.10.2018).